

Dinsdag 23 november 1915 – ochtendeditie

Londen, 22 november. Veldmaarschalk French meldt: Onze artillerie heeft in de laatste vier dagen verscheidene gedeelten van de vijandelijke linies met het beste gevolg gebombardeerd. De vijand heeft een levendig artillerievuur geopend te noorden van Loos, ten oosten van Armentières en ten oosten van Ieper.

Men meldt uit IJzendijke aan de Middelburgsche Courant:

Zondagmorgen is bij Oudemanspolder een Duitse schildwacht, die een haas van de elektrische draad wilde halen, door de stroom gedood.

Belgisch communiqué van het westelijk front van 18 dezer: Onze batterijen hebben vijandelijke arbeiders verstrooid in de richting van de Unionbrug, de Hoeve Grote-Maemme, Tervate en het Veerhuis.

Dinsdag 23 november 1915 – avondeditie

Men meldt ons uit het westelijk deel van Zeeuws-Vlaanderen:

Ook gisteren, maandag, is er terug hevig kanongebulder gehoord. Omstreeks half een in de namiddag werd een zware slag gehoord, die deuren en vensters deed daveren. Ook zondagavond tegen elf uur werd een dergelijk zware slag gehoord. Het schieten wordt steeds uit westelijke richting gehoord, hoogstwaarschijnlijk van het front tussen Westende en Diksmuide.

De Belgische oorlogsschatting.

Brussel, 21 november.

In een vorig artikel aan bovenstaand onderwerp gewijd, zette ik de gang van zaken daarbij gevolgd in grote trekken uiteen; het komt mij echter voor, dat deze kwestie van voldoende gewicht is om er nogmaals de aandacht voor in te roepen. Nemen wij daartoe ter hand, de gedagtekende weekstaat van het Departement van Uitgifte der Société Générale de Belgique van 11 november, dit is de dag na het storten der laatste veertig miljoen van de oorspronkelijke schatting, en bezien wij dat nader.

Allereerst volgen hier de staten na drie, zes, negen en twaalf maal storten der maandelijks veertig miljoen, alles afgerond in duizenden franken.

	11/11/15	12/08/15	12/05/15	18/02/15
Metaalvoorraad en Duits geld	138.205	97.757	55.507	23.500
Leningen op tegoed in het buitenland	35.526	20.978	6.237	
Idem op schatkistbons van vreemde staten	1.360	1.360	1.360	
Idem op bons der Belgische provincies	180.000	300.000	240.000	120.000
Wissels en cheques op België	55.013	41.211	15.162	

Leningen op inlandse waarden	4.971	6.122	8.325	
Overige activa	6.590	2.819	105	22
Bankbiljetten in omloop	338.902	395.110	244.099	119.341
Tegoed op girorekening	198.018	132.629	82.448	21.273
Overige passiva	5.475	2.829	179	

Men ziet hieruit, dat de hoofdzakelijke dekking der in omloop zijnde biljetten uit twee posten bestaat: de bons der Belgische provincies en de metaalvoorraad enz. De eerste post neemt maandelijks met veertig miljoen toe en zal dit slechts ongestraft kunnen voortzetten tot de uiterste draagkracht der provincies bereikt is: hoe groot deze echter is, vormt een vraagstuk zo ingewikkeld van aard, dat daarop niet dan na een diepgaand onderzoek antwoord te geven zou zijn.

Anders staat het met de post metaalvoorraad en Duits geld, welke, zoals boven overgenomen staat aanwijst, een voortdurende progressie te zien kan geven. Aan de hand der driemaandelijksse balansen van het emissiedepartement kunnen wij die post trouwens nog nader ontleden; de cijfers zijn in 1000 franken.

	Per 31/03	Per 30/06	Per 30/09
Goud	1215	1215	1215
Vijffrankstukken	1811	1811	1812

Klein geld	19,5	6	6
Vreemde bankbrieven en Duits geld	48.314	72.190	145.045

Hieruit blijkt, dat de dekkingspost metaalvoorraad en Duits geld, uitsluitend toegenomen is met Duits geld en vreemde bankbrieven, en aangezien onder vreemde bankbrieven ongetwijfeld voor een zeer hoog percentage terug Duitse Darlehnskassenscheine en bankbrieven begrepen moeten zijn, hangt de waarde van deze dekkingspost blijkbaar ten nauwste samen met de waarde van deze Duitse papieren. Hieruit volgt, dat de vraag, welke waarde de biljetten van onze nieuwe emissiebank bij een definitieve afrekening zullen hebben, afhankelijk is van de twee vragen: welke waarde zal op dat oogenblik aan het Duits papier zijn toe te kennen; en: in hoeverre hebben de maandelijks op haar getrokken wissels de draagkracht der Belgische provincies belast, respectievelijk overbelast? Slechts de toekomst zal ons dit kunnen leren.

Tenslotte nog enkele opmerkingen. De nieuwe emissiebank betaalt voor haar privilegie aan het Duitse bestuur: 1°. De opbrengst van het disconto en de beleningen boven 3 ½ procent; 2°. Op de gemiddelde omloop der biljetten gedurende het kwartaal 1/8 procent. De opbrengst hiervan was :

	Per 31/03	Per 30/06	Per 30/09
Opbrengst boven 3 ½ procent	4172	4229	25.355
1/8 % biljetten-omloop	53.019	117.140	211.651

In verband met de algemene financiële toestand is het wellicht van belang hier mede te delen, dat de Société Générale en de andere voorname banken hun klanten op 13 november jl. berichtten, dat zij voorlopig geen rekening courant 3 procent op maand meer openden, en deze met 1 januari 1915 geheel worden opgeheven. Op dit ogenblik is dan ook de rentestandaard: op zich 1 ½ procent met 14 dagen opzegging 2 procent, op veertiendaagse rekening 2 ½ procent, op jaarrekening 3 ½ procent, op driejaarlijkse rekening 4 procent.

Uit Luikerland.

Luik, 20 november.

“M’sieu! M’sieu! Charité, petite charité, si v’plait”. Dat is het jongetje van minder dan zes jaar, een broer van Boefje, die nog mag straatlopen, daar de overheid hem niet kan naar school jagen. Hij lacht met één oog en grijnst met het andere, terwijl hij de hand uitsteekt en rijst in zijn ganse ellende: “M’sieu! M’sieu! Pour manger, si v’plait”.

Zo bidden er in al onze straten, door de hele stad en de buurt, in de kleinere steden en gemeenten van het hele Luikerland. Ze bidden “M’sieu” in het Frans of in het Waals; ze bidden “Onze vader, die in de hemelen zijt” in het noorden, bij de Vlamingen. Nergens zijn ze talrijker dan op de dorpen, waar veel welgestelde boeren wonen en pachteressen, nog van de oude stempel, die zo’n broer van Boefje naar het paradijs van overvloed brengen, door hem een dikke, met vet gesmeerde boterham, een tas warme koffie of een blozende appel te geven.

“Mossieur, ... bonjour, madame”. Het oud suffig vrouwtje fluistert dit elke voorbijganger toe, elke dame met nadruk. Ze staat zo reeds

maanden op dezelfde plek, in dezelfde straat, met haar zelfde, zeer zindelijke, bijna versleten kledij en haar handen eeuwig en altijd op dezelfde plaats van haar borst of buik, omdat haar armen nooit anders dan naar dezelfde plooiën gekruist zijn. Zopas wierp iemand uit de tram haar een nikkeltje toe, dat ze hoorde klinken. Nu is ze wat ontplooid op haar borst. Ze zoekt schoorvoetend, als een beeld van Shakespeare, dat rondtast in de duisternis. Ook zij is niet alleen van haar soort. Ze staan zo en schoorvoeten bij honderden, en ook afgesloofde mannen, tot niets meer dienstig dan om te betogen in een stoet van ellende. Ze zijn ingelijfd in de wonderbaar geduldige vendels van honger en uitputting. Wie telt ze? Wie wil zichzelf ongelukkig maken met na te gaan hoeveel er niet eten, die moesten eten voor twee? Niet eten, omdat het vlees van hun vlees, de kinderen, schreien van honger. Wie wil nagaan hoe ver deze hel uitgestrekt is en hoe hoog en diep de wegterenden daarin opgehoopt liggen?

De lijdende moeders hier, zijn beelden van ontzettende smart. Daar is ze weer. Een sloeriemoer zou men haar noemen in vredestijd. Nu, in onze gezamenlijke ellende, is het een aanbiddelijke mater dolorosa. Ze nadert, kijkt de voorbijganger aan, gaat voorbij. Haar wezen is meesterlijk gebleekt, even meesterlijk mager. Men merkt zo duidelijk dat ze glans in haar ogen, en ook vuur daarin heeft gehad, dat ze heeft bekoord en gelokt met dit thans zo pakkend geschonden gelaat. Haar kleren zijn nog geen lompen, doch ze hangen zenuwloos als lompen en ze zijn somber als haar haar, dat al zijn levensglans heeft verloren. In de tot de ellebogen opgestruifde armen, tegen haar borst gedrukt, rust haar kindje, te slapen in schone doodsheid, alsof zijn lichaampje nog maar alleen bij zijn moeder was en zijn zieltje onder de engeltjes, waar het met zilveren lepeltjes rijstpap eet. Een heer nadert. Hij spreekt niet. De moeder spreekt niet. Met één hand duwt ze een gevouwen papiertje haar borstkleed in. Er is nog

glans in haar ziel en nu komt die ziel lachend op haar gelaat de onbekende achterna danken. Ze zal nog heden niet bezwijken.

Als deze hebben wij er velen gezien door heel onze streek, treurig voortslepend hun uitputting en achter zich hun geduldigheid, die hun maar steeds wou ontsnappen. In de puinen van Visé knaagden de ellendigen en van alles beroofden, zij die plots op de bodem van de ramspoed verzonken, het zink van de daken en de goten, om het in brood te veranderen ... “M’sieur, petite charité, si v’plait”.

Op de passerelle, de moeder die op de bovenste trap zit, met haar kind naast zich, in kou, regen en slijk. Kind en moeder, één hoop voddën en daartussen doodsbleke plekken vlees. Dagenlang heeft ze daar gezeten, totdat de politie haar kon doen begrijpen dat zij en haar kind zouden verkillen en vallen. De ongelukkige heeft tegen gemompeld. Wat hindert het iemand, die de dood aan de deurklink hoort, één dag later te sterven? Eén dag vroeger is zoveel dichtër bij de verlossing.

Zeker hebben ze brood, dat ze kosteloos krijgen, de armen, zij die duizenden zijn, en de werklozen, andere duizenden. Doch brood alleen voedt de mens geen lange oorlogsmaanden, nu reeds eindeloze zestien. De kleintjes behoeven melk en die kost 28 centiemen per liter; eieren en die kosten 30 centiemen het stuk. Men verlangt een tas koffie, een lapje vlees, wat margarine, wat boter, tegen 3 frank het kilo. Wie koopt al die weelde? Duizenden werklieden zijn zonder één slag werk, zonder één cent steun van hun fabrieken of werkhuizen. Duizenden anderen krijgen enkele franken in de maand. Een grote fabriek van Herstal schiet 20 frank maandsteun voor, vermeerderd met 10 frank voor elk kind. Een werkman uit onze grootste caoutchoucfabriek, waar alle stil ligt, zegde me, dat hij 24 frank in de maand trekt. Daarbij heeft hij kosteloos zijn brood van het armenbestuur. Hij is zwak van gestel,

ook zijn vrouw. Wat al ontbering moeten die mensen zich getroosten! In september 1914 verlieten we de eerste maal Luik, om even Seraing, de wereldbekende fabrieksstad van Cockerill, te gaan bezoeken. Daar lag toen alles dood. De straten waren vol zwijgend, gans werkloos werkvolk, dat raadselachtig stil slenterde of in troepjes voor de grote magazijnen of op de straatkruisingen stond te fluisteren. Ze waren onbegrijpelijk kalm en die kalmte voor de aanschouwer, bewust van de verschrikkelijkheid van alles wat was losgebroken over Europa, was verbazingwekkend. Er kwam een gedachte op: "Zijn dit hopen ter dood veroordeelden, die lijdzaam wachten op de jongste dag?"

De oorlog echter zou niet lang duren. Seraing zou weer vuur en vlam spuwen uit al zijn schouwen. De vuurhel, die de stad heeft verwekt en 50.000 man levend en blij houdt, zal weer openbreken. De vreugde na het lijden zal groter zijn dan het jarenlang genot, dat allen reeds hebben gehad in deze reusachtige smidse voor staal en ijzer. Zestien maanden hebben reeds onze begoocheling in vreselijke waarheid veranderd. Thans minder dan toen stijgt voor de duizenden werklozen van het steden en dorpen rijke ijzernijverheidsgebied van Luikerland een vonkje hoop boven onze berglanden. Buiten de weinig betekende werkstakingen van verleden maand mei, uitgebroken niet uit geldnood, maar bij gebrek van voldoende hoeveelheid brood, heeft niets onze werkende klasse van haar ongelooflijke verdueligheid kunnen beroven, zelfs niet de beroving van alles wat het leven kan aangenaam maken. Verleden zomer reisden we met een vriend, aan het hoofd van onze stedelijke noodcommissie, op weg om miljoenen kilo's aardappelen te vinden en niet wetende, waar wij ze konden bekomen. In de provincies Limburg en Brabant was nergens van een zustercommissie één knol vast te krijgen. "Wat zal het zijn de volgende winter?" riep de edelmoedige volksman uit;

“ik weet niet hoe wij ons volk zullen blijven voeden; dit lijkt me werkelijk onmogelijk.”

De winter is er. De oorlog breidt zich uit. De levensmiddelen slaan verbazend op. Onze werkende klasse houdt het met haar vreselijke kruisdraging vol zonder te morren ... Gebeuren er dan toch mirakels, zelfs voor ongelovigen, als mijn vriend van het “ravitaillement”? Krachtig en gezond volk nog en in al zijn lijden vooruitziend en praktisch. Zijn jongens, die niet kunnen werken, zendt het naar school. De Luikse hogere burgerscholen, école moyennes, zeggen wij, hebben 356 leerlingen meer dan verleden jaar. De stad heeft zich verplicht bevonden haar prachtig nieuw schoolgebouw te Jonfosse, binnen maar half afgewerkt, beschikbaar te stellen voor de onverwachte toeloop van leergierige jeugd. En toch veel behoeftigen onder hen, die geen schoolgeld, geen boeken, zelfs niet het eenvoudigste schoolgerief kunnen betalen. In alles wordt door de goede moeder Luik voorzien. Ons volk is bewonderenswaardig in zijn milddadigheid. Onze burgerij vergeet de zo vreselijk lijdende werkersbevolking niet. Ze vergeet thans minder dan ooit, zij die zo sympathiek uit vensters en balkons keek en in de straat kwam staan, om haar instemming te betuigen met de meeste werkstakingen, ze vergeet nu ook niet, dat dit volk, dat thans zoveel uitstaat en zoveel moet ontberen, toch de grootheid van Luik heeft verwekt en weer daags na het oorlogseinde onverdroten zal aan het zwoegen vallen om de rijkdom voor onze bevolking uit de mijnen en uit de ertsen te wekken.

We woonden verleden zondag een namiddagvertoning bij in de Cinéma Royal. De zaal was vol. De voorstelling was opwekkend aangenaam, smaakvol, kunstrijk soms en het publiek zeer gelaten. Tussen twee films kwam een guitig paartje kluchtliederen met gebaren voordragen. Zeer bevallig werd dit gedaan en ook, met het oog op de omstandigheden, in niets misplaatst. Leute werd echter

niet gewekt. Plots verandering en doodse stilte. “Onze krijgsgevangenen”, had men de man tegen de vrouw horen roepen. “Morgen trekken we alle twee door de stad, geld inzamelen voor onze gevangen jongens.” Zo ging het nog enige korte tweespraakzinnnetjes voort, doch toen het klonk van “onze helden”, brak de ganse menigte los en een storm van handgeklap duurde lang en bravogeroep meteen. Het ogenblik was gunstig.

“Mesdames, Messieurs, pour la cassettes de prisonnier, s’il vous plait”. De kluchtzanger had nog niet geëindigd, of als mitraillekletteren kwam uit alle richtingen, van alle hoogten, het geld het verhoog aan het rammelen brengen en papier werd door velen zelf gebracht.

De Waal is een allerbeste mens; een liefhebber van hartelijk lachen, geestdriftig en met uitstekende hoedanigheden van gastvrijheid. Een vreemdeling moet in Luik niet lang wonen om daarvan de overtuiging op te doen. Vergeet niet dat Luik de hoofdstad is van Walenland; dat men in Luik het mooiste Waals spreekt, en ook, zeggen veel vreemdelingen, het mooiste Frans in België, veel mooier dan op veel plaatsen in Frankrijk. Nu echter lacht onze stad weinig of niet en dit sedert de ganse duur van de oorlog, die alleen aan deze ingetogenheid – droefgeestigheid is het lang niet – schuld heeft. De Luikenaar is misschien van heel de Belgische bevolking de vrijzinnigste, de meest ongehinderd vrij denkende mens. Tot losbelligheid toe denkt de Luikenaar vrij. Thans nog denkt hij zo. Doch hij mag niet alles zeggen wat hij denkt. Dit hindert hem erg. De oorlog alleen heeft daaraan schuld, in alle oorlogslanden. Hij weet het wel, doch het meest hindert het hem dat dit in het land is, waarin hij niet alleen ongehinderd mag spreken, zelfs over al zijn openbare besturen, te Luik en te Brussel, zelfs over de grote bazen, die hem werk geven.

Ik zegde onlangs: “Hier is de oorlog uit.” Zou het geen begoocheling zijn?

De provinciale raden in België zijn tegen 30 dezer bijeengeroepen in de hoofdsteden der provincies. De duur van de zitting van deze raden zal niet langer dan één dag zijn. De vergaderingen zullen met gesloten deuren gehouden worden en de besluiten ter vergadering genomen zullen geldig zijn, welk ook het aantal leden is, ter vergadering aanwezig.

Aan de orde zijn de regeling van de oorlogscontributie opgelegd aan het Belgische volk en de kwestie van de dekking der provinciale verplichtingen, die op 15 januari vervallen.

De zitting der provinciale raden in België zal geopend en gesloten worden in naam van de keizerlijke Duitse gouverneur-generaal in de provincies Antwerpen, Brabant, Henegouwen, Limburg, Luik, Luxemburg en Namen; in de provincies Oost- en West-Vlaanderen zal zij geopend en gesloten worden in naam van de opperbevelhebber van het 4^e leger.